

TAKÁCS ZSUZSA

Ítélet ideje

Nem tudok, mit meg nem tenni Érted,
csak valamilyen végső formához
ragaszkodom, mint egy félig beroskadt
odúhoz, amelyet magamra vettem,
amelyben kevésbé fázom. Hol
tartózkodjam, ha nem a testben,
amikor ítéleted ideje eljön, de nem
látlak közeledni a fényes trónuson?
A korhadó réseken át a kezemet
kinyújtom, jelentkezem Neked.
Itt vagyok, ahova helyeztél.

Vedd figyelembe

Sötét gondolataid lecsapni
készen köröznek egy szakadék
fölött. Eltakarod arcodat a világ
nézése elől, hogy ne lássák,

közöny folyik ki ujjaid közül.
Mint szög, kiállsz a fából,
kiállsz egy tenyérből hidegen.
Elkülönülsz, elporlatsz örökre.

Vedd figyelembe mégis a fehér
kendő vasalását, a gondot, amellyel
letöröljük szánk maszatos nyomát

a kehelyről. Minden szándékunk
az egyetlen hasonlat fölismerése
volt: *a Város világossága a Bárány.*

ZBIGNIEW HERBERT

Cogito úr a szenvedésről elmélkedik

Minden próbálkozás hogy eltoljuk magunktól
az úgynevezett keserű poharat –
a reflexió révén
a kóbor macskák érdekében csapott őrült felhajtással
mély sóhajtással
a vallás segítségével –
kudarcot vallott

legjobb ha belenyugszunk
szelíden fejet hajtunk
nem tördeljük a kezünket
aránylag nyugodtan használjuk a szenvedést
mint egy protézist
nem szemérmeskedve
de nem is fennhéjázva

nem hadonászunk mankóval
mások feje fölött
nem kopogtatunk fehér bottal
a jóllakottak ablakán

keserűfű-kivonatot iszunk
de nem hajtjuk fel fenékgig
előrelátóan hagyunk
pár kortyot holnapra

Zbigniew Herbert (1924–1998) a modern lengyel költészet leggyakrabban fordított alakja, poétikája válasz az európai szellemi-kulturális örökség 20. század második felében tapasztalt hanyatlására. A költészetét mozgató Füst Milán-i indulat forrását alighanem szülővárosában, a galíciai Lembergben kereshetjük. A nyugati kultúra e keleti védbástyájának eleste volt Herbert alapélménye; tragikum iránti fogékonysága és iróniája is minden bizonnyal innen, a gyerekkorban elsajátított klasszikus műveltség és a város a háborúban előzőnlő barbárok közti feloldhatatlan ellentmondásból eredeztethető. A Szolidaritás generációja kezdetől erkölcsi mérceként tekintett rá – egy egész nemzedék nőtt fel az ironikus költői alteregója, Cogito úr nevével fémjelzett verseken.

Az itt közölt két vers szerepel a *Fortinbras gyászéneke* című gyűjteményes kötetében, amely a Kalligram Kiadónál jelent meg 2009-ben. (A ford.)

elfogadjuk
de egyszersmind
el is különítjük magunkban
s ha lehetséges
tárgyat vagy embert gyúrunk
a szenvedés anyagából

játszunk
vele
hát persze
játszunk

játszunk vele
nagy vigyázva
mint egy beteg kisgyerekekkel
míg csak ki nem csalunk belőle
buta trükkjeinkkel
egy halvány
mosolyt

Töredék

Hallgass meg minket Ezüstíjú a levél- s nyílzápor közepette
a holtak szólongatásán s makacs hallgatásán át a csatazajban
megint ősz van Ezüstíjú a fák és emberek távoznak újra
füllelt sátrainkban átkoktól gyűrött ég alatt alszunk
porba merítjük az arcunk verejtékben fürösztjük a testünk
kard-nyitotta mellünkéből nem vér nem vér csorog egyre
haldoklanak az állatok az ösvérszemek elködösülnek
szétrohad a hajók vitorlája semmi szél az öbölben
nem térünk vissza asszonyainkhoz idegen fura lányok
nem engedik hogy karjaikban soká pityeregjünk
nem Trója kőkoszorújáért könyörgünk ó Uram hozzád
nem a dicsőség tolldíszéért fehér asszonyokért aranyért
csak varázsold vissza a jóságot bemocskolt arcunkra kérlek
s add a kezünkbe az egyszerűséget amiképp a vasat adtad

felhőket küldjél Apolló felhőket felhőket küldjél

(Körner Gábor fordításai)

FÜRJES GABRIELLA

Pro futuro

Lámpaoltás után itt
az éneklés ideje.
Kavicsokat pakolhatsz
világoszöld szememre.
Viaszt önthetsz fülembe.
Neked mindent engedek.
Kilencven leszek mire
újra megszülöm első
gyermekünk. Nevetni fog,
mint én nevettem veled.
Egyre hangosabban. És egyre
hangosabban éneklek.

Úton

(Márk 7, 24-30)

A megvakult tükörben fölhasadt
a tapéta. A színes festés megrepedt
az üvegfátyol fölött. A lakkozott
parketta, mint a kiszáradt parafa,
fénytelen. Beragadt az ablak, elfogyott
a levegő. A bevetetlen ágyban átizzadt
ágynemű, gyűrött lepedő. Mindenütt
foltok, betegségnyomok. Karjával
emeli, erőtlen leejti, koppan a földön,
hangosan hörög, szótlanul didereg,
elhagyott kisgyerek. Indul a reszkető,
eleven temető. Bezárja a házat, betömi
a zárat, kulcsot nem ad senkinek. Erőtlen
emeli, boldogan leejti, ha elhagyja
Kánaánt. S megy morzsát csipegetni.

Szorul a hurok

Amikor testében az elemek
a lúgtól új anyaggá alakulnak.
És torkában a szót a tiszta
vegyület lemossa, csak kérdezd.
Bűzös leheletét fújja, hogy
meghalld, és keveredjen
a tiszta anyag újra, ha néma
testének atomjai széthullóban.
Hurkot csomóz két keze, hogy
a fejét beledugja, és hirtelen
mozdulattal a lába alatt a széket
kirúgja, akkor. Hosszú nyakát
a hurokban, ha roppan, ne
te légy az, aki szorítja.

JÁSZ ATTILA

egy album változó képei. Két tétel

*(i, a képek mögött fal van)**Vojnich Erzsébet-verzió*

Nem a fal mögött van a kép,
az elhagyott tér az idő
nehéz, meztelen díszleteivel
feszül szembe az ember
nélküli világban, ahol
ipari méretű nyugalom lüktet,
ahol a kép mögött, a kép mögött
csend, a fal van,
a vásznak előtt,
önmagadtól elvakult vándor,
járkálj halkán.

*(ii, megvan már rég)**Szűts Miklós-variáció*

Minden megvan már rég,
a por, a szürke por csak száll,
remeg a sötét
díszletek között,
a fák, a fák megint csak
álldogálnak tétován
az égszürke kékben,
főként a téli fák
út menti kalligráfiája
ilyen,
kékesszürkésfeketénfehéren,
mint ahol minden megvan
már rég,
autó fényszórója fűrészezi
a fák kérgét, vérük finoman folyik meg
az akvarellpapíron, csak valami kékes-
szürkésfekete seb, néhány folt marad,
ami megvolt már rég.

DANYI ZOLTÁN

Jegyespár

(W. K.)

Hogyan fest W. –

hogyan fest abban a hegyi házban,
hogyan fest a bajor hegyek között, abban a szűk,
mégis napfényes tetőtérben, hogyan rajzol kontúrokat,
hogyan lehel körvonalat a nagyon is sebezhető
jegyespárnak,
és hogyan vázolja néhány vonással őket,

mintha valami tünékeny, áttetsző lényeket,

akiknél lényegében még a legócskább lavór
vagy egy elkoszolódott hamutartó is súlyosabb,
miközben ők inkább csak szirmok, törékeny, tűnő
hókrisztályok, vonások és kontúrok egy feszes vásznon

–
hogyan fest W. körvonalakat

abban a hegyi házban.

Által, homályosan

(Gerhard Richter retrospektív)

Tükörből nézi
homályos tükörből
ahogy az épület bal felső sarka
előragyog a takarásból
egy homályos tükrön át nézi
a kontrasztos eget
a felhők szakadt rongyszőnyegét
csak később sokkal később
veszi észre hogy ebben a tükörben
semmi nem mozdul leszámítva
az épület sarkát ahogy felragyog
ez a ragyogás az egyetlen mozdulat
és csak ekkor válik világossá
hogy a tükör ezüsthártyája
helyén vászon feszül
széles vászon olajjal összekelve
ahogy a végső dolgok
(karperec csont gyűrű)
a testeken áthatoló
sugarak által,
homályosan.

SZOPHOKLÉSZ

Oidipusz király

(részlet: a negyedik sztaszimon és a hatodik epeiszodion,
1186–1296. sor)

Negyedik sztaszimon (1186–1222)

KAR

- Jaj, ti halandók, titeket
Mennyire semmibe veszek:
Percnyi a pályafutásotok!
És ki szerez, ki arat
1190 Több boldogságot,
Mint amit adhat a látszat,
A látszat, amely hamar illan?
Mert a te példád van előttem,
A te istenerőd, a tiéd, ó,
1195 Boldogtalan Oidipusz;
S már senkit sem tartok boldognak az emberiségben.
Pályára bocsátottad nyiladat, 1. *antisztrófé*
S telibe találva a cél mezejét,
Az istenségtől támogatott boldogságot elérted
– Ó, Zeusz! –, játszva legyőzted a jóslatokat daloló,
1200 Görbe karmú szüzet; s a halállal szembeszegülve
Te álltál mint bástya, szilárdan védted a várost.
A királyunk ezért vagy te,
Ezért övez mindenek fölötti tisztelet,
A nagy Thébaiban uralkodva.
De ki van nálad most nyomorultabb, 2. *sztrófé*
1205 Kicsoda a kínban nálad is otthonosabb,
S ki élt meg ilyen vad fordulatot?
Jaj, Oidipusz, na te híres, mire mentél?
Ugyanabban a nagy kikötőben
Leltél alkalmas pihenőt
Gyermekként és buzgó apaként, mint fiatal férj;
1210 Hogyan is, hogyan is tűrhették súlyod némán
Az apád szántotta barázdák,
Te szerencsétlen, ilyen hosszú időn át?
Észrevett, bár nem akartad, a mindent látó Idő;
2. *antisztrófé*
S döntött régen a csúfságnak bizonyult házasságodról.

- 1215 Aki szült, ugyanó fogadott testébe, szülőként.
 Jaj, *laioszi gyermek*,
 Bár sose, bár sose
 Láttalak volna meg!
 Úgy jajgatok,
 Hogy mindennél messzebbre hatol
- 1220 A szájamról a jajszó. Persze,
 Te adtál nekem új lélegzetet egykor;
 S mostanra elérted, hogy szemeim becsukódnak a láttadra.
 (*Jön a palotából a Hírnök*)

Exodosz (1223–1530), amelynek része a hatodik
 epeiszodion (1223–1296)

HÍRNÖK (*a kiadásokban általában második Hírnök – tévesen*)

- Jaj, országunk leginkább tisztelt urai,
 Olyasmit hallotok, s olyat láttok, ami
- 1225 Mély gyászba dönt, ha maradt bennetek kevés
 Jóindulat a Labdakida-ház iránt.
 Érzem, sem az Isztrosz, sem a Phaszisz vize
 Nem mossa tisztára ezt a házat, olyan
 Iszonyt rejt; s meglátjátok, mennyi bűnt mutat:
- 1230 Kényszert, sőt *szándékot*. A legfájdalmasabb
 Űtés, amit az ember öntestére mér.

KAR

Amit eddig tudtunk, az sem volt gondtalan
 Viselhető. Tudsz hozzáfűzni bármit is?

HÍRNÖK

- A legsürgősebb hírral kezdem, hogy hamar
 1235 Ess rajta túl: a nemes Iokaszté halott.

KAR

Ó, szerencsétlen nő, hogyan halt meg, s miért?

HÍRNÖK

- Ő ölte meg magát. A legborzalmasabb
 A látványa, de ebből biztos kimaradsz.
 Amennyire benyomásaim pontosak,
- 1240 Elmondom a szegény nő szenvedéseit.
 Ahogy földúltan átviharzott a kapun,
 Azonnal levetette magát hitvesi
 Ágyára, húsz körömmel tépve a haját.
 Aztán az ajtót bevágta maga mögött,
- 1245 Régi halottját emlegetve, Laioszt,
 S régi szeretkezésüket, melynek nyomán

- Meghalt a király, hátrahagyva a nejét,
Hogy szüljön a saját fiának csecsemőt.
Siratta az ágyat, melyben kétszer fogant:
1250 Férjétől férjet, s gyermekétől gyermeket;
S hogy aztán miként halt meg, nem tudom.
Mert Oidipusz ordítva tört a házba, nem
Nézhattuk végig úrnőnk vergődéseit;
Csak férjét lestük, ahogy őrjöngve kering
1255 Föl és alá; tombolt, egy kardot követelt,
S kereste asszonyát, ki nem is asszonya,
De kettős anyaméh – övé, sarjaié –:
Hol van? Talán egy isten mutatta neki,
Mert vállalkozó erre köztünk nem akadt.
1260 Szörnyen elbődült; s mintha súgná valaki:
A szárnyasajtónak rontott, kitepte az
Eresztékeiből, s a szobába zuhant.
Megláttuk a királynőt. Ott lógott szegény,
Sűrű kötélfonattal a nyaka körül.
1265 Hogy meglátta, rémeset hördült a király.
Megoldotta a hurkot. S mikor lent hevert
A nő a földön, várt az újabb rettenet.
Letörve most az arany ruhakapcsokat
– Azok díszítették az asszony köntösét –,
1270 A hegyükkel szeme két gödrébe döfött,
Ordítva: „Szemeim! Nem láttátok sem azt,
Mit szenvedtem, sem azt, hogy mit követtem el.
Ne lássátok többé, mi nem kívánatos;
És én se láthassam, akiket szeretek.”
1275 Fölfelé nézve átkozódott, s újra szúrt
Még többször. A szakállát áztatta kifolyt
Szemének vére: nem csöndes vér csöppjei
Szántották arcát; hanem sötét zivatar,
Véres jégeső ömlött végig a fején.
1280 Kettőjükből fakadt e borzalom; nem egy
Forrásból: férjből, feleségből egyaránt.
Csak máig volt boldogságuk megérdemelt
Öröm; de mától: átok, halál, siralom
És gyászjajongás, szégyen, ahány neve van
1285 A szörnyűségnek, itt mind fölsorakozott.
KAR
Mostanra legalább csitult kicsit szegény?

HÍRNÖK

Most azt üvölti, hogy nyissák ki a kaput,
S mutassák meg egész Thébainak azt, aki
Megölte apját! S anyját... nincs rá tiszta szó;
1290 Száműzni kell innét – nem lakhat palotát
Átoktól sújtva; önmagát átkozta ki.
Támaszra, vezetőre van szüksége, mert
A kibírhatónál súlyosabb a baja.
Mindjárt te is meglátod. Nyílik a kapu,
1295 Aztán olyan látvány tárul szemed elé,
Mely megríkatná az ellenségeit is.
(*Nyílik a palota kapuja. Kilép rajta Oidipusz, vér ömlik kiszúrt
szemeiből*)

(*Térey János és Karsai György fordítása*)